

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai

Vilnius, 1994 m. lapkričio 18 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Algirdo Gailiūno, Kęstučio Lapinsko, Zigmo Levickio, Vlado Pavilionio, Prano Vytauto Rasimavičiaus, Teodoros Staugaitienės, Stasio Šedbaro ir Juozo Žilio,

sekretoriaujant Rolandai Stimbirytei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio pirmąja dalimi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio pirmąja dalimi, viešame Teismo posėdyje 1994 m. lapkričio 15 d. išnagrinėjo bylą Nr. 17/94 pagal pareiškėjo – Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismo prašymą ištirti, ar Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punktas atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismas 1994 m. gegužės 13 d. nagrinėjo civilinę bylą pagal advokatų P. Makuosko ir A. Liutvinsko skundus dėl pareigūnų veiksmų.

Remiantis Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 8¹ straipsniu, 1993 m. liepos 26 d. buvo sulaikyti A. Brazauskas ir R. Dauginas. Jiems buvo pareikšti kaltinimai pagal Baudžiamojo kodekso 96 straipsnį, numatantį atsakomybę už valstybinio ar visuomeninio turto prievartavimą. Advokatams P. Makuoskui ir A. Liutvinskui Lietuvos Respublikos generalinės

prokuratūros tardytojas neleido pasimatyti su ginamaisiais. Su tokiu tardytojo sprendimu sutiko generalinio prokuroro pavaduotojas.

Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismas savo nutartimi sustabdė šios bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą prašydamas ištirti, ar Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punktas neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio šeštajai daliai.

II

Pareiškėjas – Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismas savo prašymą grindžia šiais argumentais.

Konstitucijos 31 straipsnio šeštojoje dalyje asmeniui, kuris įtariamas padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą. Teismo manymu, ši teisė yra sukonkretinta Advokatūros įstatymo 23 straipsnio 1 punkte, kuriame suteikiama teisė advokatui ginti fizinius asmenis ir jiems atstovauti, bei šio įstatymo 24 straipsnyje nustatytu draudimu kliudyti advokatui be pašalinių susitikti su klientu. Tuo remdamasis teismas daro prielaidą, kad Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punktas neatitinka Konstitucijos 31 straipsnio šeštosios dalies.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui, suinteresuoto asmens Seimo atstovas – Seimo pirmininko pavaduotojas Egidijus Bičkauskas paaiškino.

Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismo prašyme nurodytas teiginys, kad Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punktas gali prieštarauti Konstitucijos 31 straipsnio šeštajai daliai, yra nepagrįstas. Šio straipsnio taisyklės, numatančios tam tikrais atvejais kvotėjo ir tardytojo dalyvavimą gynėjo ir ginamojo pokalbiuose, taip pat susirašinėjimo su įtariamuoju ar kaltinamuoju kontrolę, visiškai neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio šeštosios dalies nuostatai, numatančiai, kad asmeniui, kuris įtariamas padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą. Minėta Baudžiamojo proceso kodekso norma ne tik neprieštarauja Konstitucijai – ji derinasi su esminėmis baudžiamojo proceso įstatymo nuostatomis, yra pagrįsta užsienio valstybių teisine praktika bei mūsų šalies realaus teisinio gyvenimo logika.

Konstitucijos 31 straipsnyje deklaruojama įtariamojo ir kaltinamojo teisė į gynybą. Teisė į gynybą – tai visuma įtariamajam ir kaltinamajam įstatymo suteiktų teisių gintis nuo iškilusio įtarimo ar pareikšto kaltinimo. Šios teisės numatytos Baudžiamojo proceso kodekso 17, 52, 59 ir kituose straipsniuose. Gynėjo dalyvavimas šiame procese yra tik viena teisės į gynybą realizavimo formų. Ši aplinkybė pabrėžiama neatsitiktinai – susidaro įspūdis, jog teisinėje praktikoje teisė į gynybą yra tik

gynėjo dalyvavimas baudžiamajame procese, ir pamirštama, kad šio konstitucinio principo turinys yra daug platesnis.

Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, jog „gynėjas privalo panaudoti visas įstatyme nurodytas gynybos priemonės ir būdus, kad būtų išaiškintos aplinkybės, teisinančios įtariamąjį, kaltinamąjį ar teisiamąjį arba lengvinančios jo atsakomybę, ir teikti jam reikiamą juridinę pagalbą“. Vadinasi, gynėjas gali panaudoti tik teisėtas gynybos priemonės ir būdus. Tai yra įsakmus baudžiamojo proceso įstatymo reikalavimas.

Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkte yra numatyta gynėjo teisė po pirmosios apklausos matytis su sulaikytu arba suimtu ginamuoju be pašaliečių. Dėl to būtina pabrėžti, jog tokiu atveju taip pat galioja baudžiamojo proceso įstatymo nuostata: iš ginamojo gaunamos arba jam perduodamos informacijos turinys negali prieštarauti reikalavimui, kad gynybos priemonės ir būdai būtų teisėti. Tačiau teisinė praktika liudija, kad kai kurie gynėjai laikosi principo: „laimėti bylą“. Tokia pozicija neretai prieštarauja baudžiamojo proceso įstatymo deklaruojamam gynėjo veiklos teisėtumui. Konkrečiau kalbant, gynėjo noras bet kokiomis priemonėmis „laimėti bylą“ kertasi su baudžiamojo proceso principu, jog teismas, prokuroras, tardytojas ir kvotėjas privalo imtis visų įstatymo numatytų priemonių, kad būtų visapusiškai ir objektyviai iširtos bylos aplinkybės, tiek kaltinamąjį kaltinančios, tiek jį teisinančios, taip pat jo atsakomybę lengvinančios ir sunkinančios aplinkybės. Kitaip tariant, įstatymas reikalauja, kad teisėsaugos organai nustatytų byloje tiesą, o gynėjas ne visada tuo suinteresuotas.

Baudžiamojo proceso įstatyme įpareigojant tardytoją ir kvotėją visapusiškai ir objektyviai iširti bylos aplinkybes kartu numatomos ir tokių aplinkybių ištyrimo prielaidos. Nustatyti tiesą byloje padeda tardymo veiksmų darymo ir sprendimų priėmimo sąlygos bei procedūra, procesinės prievartos priemonės (pavyzdžiui, kardomosios priemonės). Baudžiamojo proceso normos nustato ir atskiras prevencinio pobūdžio taisykles, kurių paskirtis – garantuoti normalų įrodinėjimo procesą. Viso to reikia, kad parengtinis tyrimas būtų visapusiškas ir objektyvus.

Įstatymų leidėjas, vadovaudamasis įrodomosios informacijos kontrolės būtinumu, 1991 m. gruodžio 10 d. įstatymu Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkte nustatė tokią taisyklę: „Jeigu yra pagrindo manyti, kad tokie pasimatymai turės neigiamos įtakos visapusiškam ir objektyviam bylos aplinkybių ištyrimui, kvotėjui ar tardytojui leidžiama dalyvauti gynėjo pokalbiuose su ginamuoju ir kontroliuoti susirašinėjimą su įtariamuoju ar kaltinamuoju per pirmąsias penkiolika sulaikymo ar kardomojo kalinimo dienų; toliau dalyvauti gynėjo pokalbiuose su ginamuoju ir kontroliuoti susirašinėjimą galima prokurorui ar teisėjui sutikus.“ Tai gana civilizuota procesinė norma. Ji visai nevaržo asmenų teisės į gynybą, t. y. tokios teisės į gynybą, kaip ją traktuoja galiojantis Baudžiamojo proceso kodeksas.

Vadinasi, Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkte numatyta teisė visiškai derinasi su specialios paskirties procesinių normų, šalinančių kliūtis parengtiniam tyrimui daryti, visuma. Ji visiškai atitinka įstatymu pagrįstą teisės į gynybą sampratą. Tokia norma negali prieštarauti Konstitucijos 31 straipsnio šeštosios dalies nuostatos dvasiai ir raidei.

Vilniaus miesto 2-osios apylinkės teismo nutartyje konstatuojama, kad aptariama Baudžiamojo proceso kodekso nuostata nesiderina su Advokatūros įstatymo 24 straipsniu, kuriame nurodyta: „Draudžiama kliudyti advokatui be pašalinių susitikti su klientu.“ Tuo klausimu galima pasakyti štai ką. Pirma, pagal Baudžiamojo proceso kodekso 1 straipsnį baudžiamųjų bylų proceso tvarką nustato Baudžiamojo proceso kodeksas, kuris yra privalomas visiems proceso subjektams, tarp jų ir advokatams. Todėl kalbant apie baudžiamojo proceso reikalus remtis Advokatūros įstatymu yra paprasčiausiai nekorektiška. Antra, Advokatūros įstatymas buvo priimtas 1992 m. rugsėjo 16 d., o naujos redakcijos Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnis priimtas 1991 m. gruodžio 10 d. Taigi Advokatūros įstatymas priimtas po to, kai jau gana ilgai praktikoje galiojo naujas Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnis. Tačiau įstatymų leidėjas normų konkurencijos nenustatė, o Advokatūros įstatymo 24 straipsnį traktavo kaip draudimą neleistinu būdu kliudyti advokatui susitikti su klientu. Be to, Advokatūros įstatyme kalbama apie klientus apskritai, tuo tarpu Baudžiamojo proceso kodekse kalbama apie įtariamąjį ir kaltinamąjį, t. y. apie proceso dalyvius. Todėl baudžiamojo proceso įstatyme nustatytų gynėjo pasimatymo su ginamuoju sąlygų jokių būdu negalima laikyti kliudymu. Tai yra įstatyminė procedūra.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

1. Konstitucijos 31 straipsnio šeštojoje dalyje nustatyta: „Asmeniui, kuris įtariamasis padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą.“

Teisė į gynybą yra visuotinai pripažinta ir deklaruojama tarptautiniuose dokumentuose. Ji paprastai įtvirtinama ir valstybių įstatymuose. Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos 1989 m. kovo 13 d. rezoliucija (A/RES/43/1173) patvirtinto „Visų bet kokia forma sulaikytų ar įkalintų asmenų gynybos principų sąvado“ 17 principu skelbiama, kad sulaikytas asmuo turi teisę gauti teisinę advokato pagalbą; netrukus po arešto kompetentingas organas jį informuoja apie šią teisę ir jam suteikiamos protingos galimybės pasinaudoti ja.

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 punkte nurodyta: „Kiekvienas asmuo, kaltinamas nusikaltimo padarymu, turi teisę mažiausiai į šias garantijas: a. kad jam būtų skubiai ir nuodugnai pranešta tokia kalba, kurią jis supranta, apie pareiškiamo jam kaltinimo pagrindą ir motyvus; b. kad jis turėtų pakankamai laiko ir galimybių

pasirengti savo gynybai; c. kad jis galėtų gintis pats arba per savo paties pasirinktą gynėją arba, jei jis neturi pakankamai lėšų tam gynėjui atsilyginti, turi gauti pagalbą nemokamai, kai to reikalauja teisingumo interesai; d. kad jis galėtų apklausti kaltinimo liudytojus arba turėtų teisę, kad tie liudytojai būtų apklausti, ir turėtų teisę, kad gynybos liudytojai būtų išskiesti ir apklausti tomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams; e. kad jis galėtų nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu jis nesupranta ar nekalba teismo procese vartojama kalba.“

2. Savo turiniu nuo tarptautinių dokumentų, reglamentuojančių teisę į gynybą, iš esmės nesiskiria ir Lietuvos baudžiamojo proceso kodekso normos. Antai šio kodekso 52 straipsnyje yra įtvirtinta kaltinamojo teisė: 1) žinoti, kuo jis yra kaltinamas, ir duoti paaiškinimus dėl pareikšto kaltinimo; 2) teikti įrodymus; 3) pareikšti prašymus; 4) baigus parengtinį tardymą, susipažinti su visa bylos medžiaga; 5) turėti gynėją; 6) dalyvauti teisminiame nagrinėjime pirmosios instancijos teisme; 7) pareikšti nušalinimus; 8) apskųsti kvotėjo, tardytojo, prokuroro ir teismo veiksmus bei sprendimus. Panašios įtariamojo teisės yra numatytos Baudžiamojo proceso kodekso 59 straipsnyje. Teismas, prokuroras, tardytojas ar kvotėjas to paties kodekso 17 straipsnyje įpareigojamas garantuoti kaltinamajam galimybę įstatymo numatytais priemonėmis ir būdais gintis nuo jam pareikšto kaltinimo ir užtikrinti jo asmeninių bei turtinių interesų apsaugą. Kituose Baudžiamojo proceso kodekso straipsniuose yra numatyti įtariamojo ar kaltinamojo teisių įgyvendinimo tvarka ir būdai.

Išnagrinėjus normas, garantuojančias teisę į gynybą, galima padaryti išvadą, kad šios teisės turinį sudaro įtariamojo ir kaltinamojo teisių bei procesinių garantijų sistema, kuri duoda galimybę neigti arba ginčyti iškilusį įtarimą ar pateiktą kaltinimą.

Pagal Konstitucijos 31 straipsnio pirmojoje dalyje įtvirtintą nekaltumo prezumpciją baudžiamajame procese kaltės įrodinėjimo našta tenka kvotos ir tardymo organams. Įtariamasis ar kaltinamasis savo nekaltumo įrodinėti neprivalo. Tačiau pasinaudodamas teise į gynybą jis gali pateikti įrodymų ar argumentų, paneigiančių pareikštą kaltinimą. Kitais atvejais gynybos priemonės gali būti panaudojamos atsakomybę lengvinančioms aplinkybėms atskleisti. Todėl gynyba yra kryptinga baudžiamojo persekiojimo atsvara, kuria siekiama apsaugoti teisėtus įtariamojo ar kaltinamojo interesus.

Konstitucijos garantuota teisė turėti advokatą yra sukonkretinta įvairiuose Baudžiamojo proceso kodekso straipsniuose. Šio kodekso 53 straipsnyje yra nustatyta gynėjo dalyvavimo byloje pradžia, 55 straipsnyje gynėjo kvietimo, paskyrimo ir pakeitimo tvarka, 56 straipsnyje atvejai, kada gynėjo dalyvavimas yra būtinas. Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio pirmojoje dalyje yra suformuluoti advokato dalyvavimo baudžiamajame procese tikslai: panaudojant įstatymo nurodytas

gynybos priemonės ir būdus išaiškinti aplinkybes, kurios teisingai įtariamąjį, kaltinamąjį ar teisiamąjį arba lengvina jo atsakomybę, ir teikti jam juridinę pagalbą.

Jeigu įtariamojo ar kaltinamojo ir jų advokato gynybos tikslai iš esmės sutampa, tai procesinės priemonės, kuriomis realizuojama gynyba, turi skirtumų. Tai lemia advokato, kaip teisininko profesionalo, veiklos specifika. Advokato, kaip proceso dalyvio, teisės ir pareigos apibrėžia procesiniai įstatymai, todėl tam tikrus gynybos elementus jis realizuoja savarankiškai, tačiau atsižvelgdamas į ginamojo poziciją.

Konstitucijos 31 straipsnio šeštojoje dalyje garantuota teisė turėti advokatą realizuojama Baudžiamojo proceso kodekso 53 straipsnyje, kur numatyta, kad gynėjui leidžiama dalyvauti byloje nuo įtariamojo ar kaltinamojo sulaikymo arba pirmosios apklausos momento. Nuo tada gynėjas gauna teisę dalyvauti byloje viso baudžiamojo proceso metu.

Gynėjo pareigos ir teisės yra sukonkretintos Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnyje, kurio antrojoje dalyje nustatytos tokios jo teisės: susipažinti su sulaikymo protokolu ar nutarimu iškelti bylą, dalyvauti tardymo veiksniuose, prašyti gynybai reikalingų pažymų ir kitokių dokumentų, reikšti prašymus ir nušalinimus, apskųsti kvotėjo, tardytojo, prokuroro, teisėjo ar teismo veiksmus bei sprendimus ir kt. Tarp šių teisių yra ir ginčijama nuostata, kad gynėjas turi teisę „po pirmosios apklausos matytis su sulaikytu arba suimtu ginamuoju be pašaliečių“, bei nurodomi atvejai, kada gynėjo pokalbiuose su ginamuoju leidžiama dalyvauti kvotėjui ar tardytojui. Šiame straipsnyje numatyta gynėjo teisė matytis su ginamuoju yra siauresnė, negu Konstitucijos 31 straipsnyje įtvirtinta ir Baudžiamojo proceso kodekso 53 straipsnyje pakartota teisė turėti advokatą. Čia tos teisės atsiradimas apibrėžiamas taip: „nuo sulaikymo arba pirmosios apklausos momento“. Antra vertus, nei ginčijamoje normoje, nei kitose Baudžiamojo proceso kodekso nuostatose nėra draudimo gynėjui matytis su ginamuoju nuo jo sulaikymo momento. Tokią išvestinę teisę suponuoja Baudžiamojo proceso kodekso 53 straipsnio bendroji norma, kuri faktiškai pažodžiui atkartoja Konstitucijos 31 straipsnio šeštosios dalies normas. Tuo požiūriu Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto normos formuluotė nėra pakankamai tiksli, ir tai laikytina įstatymo spraga, kurią pašalinti yra įstatymų leidėjo prerogatyva.

3. Pareiškėjas ginčija Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies nuostatą: „Jeigu yra pagrindo manyti, kad tokie pasimatymai turės neigiamos įtakos visapusiškam ir objektyviam bylos aplinkybių ištyrimui, kvotėjui ar tardytojui leidžiama dalyvauti gynėjo pokalbiuose su ginamuoju ir kontroliuoti susirašinėjimą su įtariamuoju ar kaltinamuoju per pirmąsias penkiolika sulaikymo ar kardomojo kalinimo dienų; toliau dalyvauti gynėjo pokalbiuose su ginamuoju ir kontroliuoti susirašinėjimą galima prokurorui ar teisėjui sutikus.“

Baudžiamuosiuose ir baudžiamojo proceso įstatymuose yra įtvirtinta, jog kiekvienas nusikaltimą padaręs asmuo privalo atsakyti pagal įstatymus. Nuostatos dėl baudžiamosios atsakomybės įgyvendinamos baudžiamojo proceso įstatyme nustatytomis formomis ir metodais. Kaip tik tokiu būdu įgyvendinamas pagrindinis teisingumo siekis – pagrįstai ir teisingai nubausti kaltąjį asmenį. Jeigu baudžiamosiose bylose tai nebūtų pasiekama, netektų prasmės Konstitucijos nuostatos, užtikrinančios žmogaus teisę į gyvybę (19 straipsnis), jo asmens neliečiamumą ir orumą (21 straipsnis), būsto neliečiamumą (24 straipsnis) bei kitas teises ir laisves.

Reglamentuojant gynėjo dalyvavimą baudžiamojoje byloje, Baudžiamojo proceso kodekse akcentuojamas gynybos teisėtumas. Šio kodekso 58 straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, jog gynėjas privalo panaudoti įstatyme nurodytas gynybos priemones ir būdus gynybos tikslams pasiekti. Iš šių pozicijų vertinant Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto nuostatą galima daryti išvadą, jog pasimatymų konfidencialumas ribojamas tik tais atvejais, kai galima įtarti, kad įtariamojo ar kaltinamojo pasimatymai su gynėju turės neigiamos įtakos visapusiškam ir objektyviam bylos aplinkybių tyrimui. Ši nuostata nevaržo įtariamojo ar kaltinamojo teisės į gynybą, kai naudojamos teisėtos gynybos priemonės ir būdai.

4. Apribojimai gynėjui susitikti su ginamuoju be pašalinių yra nustatyti ir kitų Europos valstybių nacionaliniuose įstatymuose bei tarptautiniuose dokumentuose. Pavyzdžiui, Švedijos įstatymuose numatyta, kad konfidencialūs pasimatymai galimi tik tardytojui, prokurorui arba teisėjui leidus. Atsisakymą leisti tokius pasimatymus advokatas gali apskųsti teismui. Austrijos baudžiamojo proceso kodekso 45 straipsnyje yra užtikrinta kaltinamojo teisė tartis su savo gynėju nedalyvaujant teismo atstovui. Tačiau išimties būdu, jeigu yra aplinkybių, dėl kurių bijomasi, kad advokato pokalbis su ginamuoju turės neigiamos įtakos įrodymų rinkimui, per pirmąsias keturiolika kardomojo įkalinimo dienų gali būti duotas nurodymas stebėti advokato pasimatymus su ginamuoju. Įvairių valstybių įstatymai paprastai garantuoja įtariamojo ar kaltinamojo pokalbių su advokatu konfidencialumą, tačiau juose esama ir šios teisės apribojimų (pavyzdžiui, tokių apribojimų yra Italijos, Vokietijos, Švedijos, Belgijos ir kitų šalių baudžiamojo proceso įstatymuose). Nustatant tokius apribojimus atsižvelgiama į nusikalstamumo būklę apskritai ir ypač į organizuotą nusikalstamumą. Tokiomis teisės normomis siekiama neleisti baudžiamojo proceso dalyviams neteisėtomis priemonėmis įgyvendinti savo tikslų.

Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos patvirtinto „Visų bet kokia forma sulaikytų ar įkalinėtų asmenų principų sąvado“ 15 principu nurodyta: nepaisant išimčių, nustatytų 16 principo 4 punkte ir 18 principo 3 punkte, sulaikytam arba įkalinamam asmeniui ne ilgiau kaip keletą dienų gali būti neleidžiama susisiekti su išoriniu pasauliu, būtent su savo šeima arba advokatu. Šio sąvado 18 principo 3 punkte numatyta tokia išimtis: sulaikyto ar įkalinamo asmens teisė susitikti su

advokatu, konsultuotis ir palaikyti ryšius su juo nedelsiant, be cenzūros, visiškai konfidencialiai negali būti laikinai panaikinta ar apribota, išskyrus ypatingas aplinkybes, kurias apibrėžia įstatymas arba įstatymu nustatytos taisyklės, kai teismo ar kitas organas mano, kad tai yra reikalinga saugumui ir tvarkai palaikyti.

Apribojimo gynėjui susitikti su ginamuoju be pašalinių galimybę patvirtino ir Europos Žmogaus Teisių Teismas Campbell ir Fell byloje prieš Jungtinę Karalystę (1984). Europos Žmogaus Teisių Teismas pažymėjo, jog Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6(3) (b) straipsnio nuostatos gali būti interpretuojamos plačiau, t. y. kad esant tam tikroms išimtinėms aplinkybėms valstybė turi teisę riboti teisinių konsultacijų konfidencialumą. Kilus pagrįstiems įtarimams, kad gynėjas piktnaudžiauja savo procesine padėtimi ir kaltinamajam teikiamais patarimais klaidina teismą ar trukdo normaliai proceso eigai, valstybė gali pažeisti teisinių konsultacijų privatumo principą.

Taigi galima daryti išvadą, kad daugelio demokratinių šalių nacionalinėje teisėje, tarptautinių organizacijų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo dokumentuose yra numatytos teisinės įtariamojo ar kaltinamojo bendravimo su advokatu be pašaliečių apribojimo prielaidos. Tačiau kartu yra ir bendras reikalavimas: tokie apribojimai gali būti nustatyti tik įstatymu, neperžengiant protingų ribų. Šią sąvoką interpretuoti yra įstatymų leidėjo prerogatyva, tačiau, suprantama, laikantis pagrindinių garantijų, taikomų įtariamiesiems ir kaltinamiesiems.

Vertinant įtariamojo ar kaltinamojo susitikimo su gynėju apribojimo procesinę tvarką pažymėtina, kad Baudžiamojo proceso kodeksą, kurio koncepcija numato tobulinti ir plėsti rungtyniškumo principą, taip pat tikslintinos įtariamojo ir kaltinamojo asmens teisių garantijos. Tai galėtų būti tikslesnis kvotėjo ir tardytojo veiksmų ir terminų, kuriais apribojama teisė be pašaliečių matytis su advokatu, teisinis suregulavimas, šių veiksmų apskundimo ir skundų išnagrinėjimo procedūrų ir terminų nustatymas.

5. Pareiškėjas nurodo, kad Konstitucijos garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą gali būti grindžiama ir Advokatūros įstatymo 23 straipsnio 1 punktu ir 24 straipsniu. Baudžiamajame procese gynėjas, kaip ir kiti proceso dalyviai, privalo vadovautis baudžiamojo proceso įstatymu. Baudžiamojo proceso kodekso 1 straipsnio antrojoje dalyje nurodoma: „Baudžiamojo proceso įstatymo nustatyta proceso tvarka yra vienoda ir privaloma visose baudžiamosiose bylose ir visiems teismams, prokuratūros, tardymo ir kvotos organams bei advokatūrai, taip pat su šia šaka susijusioms įmonėms, įstaigoms, organizacijoms ir piliečiams.“ Konstitucinis Teismas konstatuoja, kad pareiškėjo keliamas klausimas dėl Baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punkto ir Advokatūros įstatymo 23 straipsnio pirmosios

dalis bei 24 straipsnio normų santykio yra klausimas dėl normų kolizijos, o to Konstitucinis Teismas nenagrinėja. Kolizijų šalinimas yra įstatymų leidėjo prerogatyva.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 53, 54, 55 ir 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 58 straipsnio antrosios dalies 3 punktą neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Algirdas Gailiūnas

Kęstutis Lapinskas

Zigmas Levickis

Vladas Pavilionis

Pranas Vytautas Rasimavičius

Teodora Staugaitienė

Stasys Šedbaras

Juozas Žilys